

ARAX

HET MAGAZINE VAN ASV GLADZOR

JANUARI 2026

Armeense iconografie
blz. 6

Biobased architectuur
in Dilijan
blz. 12

De rol van de
president en premier
blz. 20

Recht en wetgeving
deel 3
blz. 23

EDITIE I
BESTUUR 20

INLEIDING

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ NERATCUTHYUN

Beste lezer,

Wat fijn dat je deze nieuwe editie van Arax openslaat! Met trots presenteren we je de eerste uitgave van het 20e bestuursjaar van ASV Gladzor. Ook deze keer hebben we met veel zorg, nieuwsgierigheid en liefde voor onze cultuur een bijzondere selectie aan artikelen samengesteld.

In deze editie leggen we je uit wat Armeense iconografie is en welke betekenissen er achter de afbeeldingen en symbolen zitten. Daarnaast kijken we naar biobased architectuur in Dilijan en laten we zien hoe duurzaamheid en natuur samenkomen in de moderne Armeense bouwkunst. Verder nemen we je mee langs de rijke diversiteit aan Armeense dialecten, die onze taal zo bijzonder maken. Vervolgens verkennen we de rol van de president en de premier binnen het huidige politieke systeem van Armenië, presenteren we het derde deel van onze reeks over recht en wetgeving, en sluiten we af met de geschiedenis van de traditionele Armeense spelling.

Ben je na het lezen enthousiast geworden en wil je zelf ook een bijdrage leveren? Dan ben je altijd welkom om je bij de redactie aan te sluiten, of je kunt eenmalig een artikel insturen via info@gladzor.nl.

Wij wensen je ontzettend veel leesplezier.

*Liefs,
Bestuur 20 en de ARAX-redactie*

REDACTEURS

Sara Sarkis
Arsine Markosian
Sandra Bedrosian
David Santagkidis
Melissa Nazarian
Aren Nagulyan

ՀՈԴՎԱԾԱԳԻՐՆԵՐ

Սարա Սարգիս
Արսինե Մարկոսյան
Սանտրա Պետրոսեան
Դավիթ Սանտախկիդիս
Մելիսա Նազարյան
Արեն Նագուլյան

EINDREDACTIE

Arsine Markosian
Gavriel Chatsatrian

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

Արսինե Մարկոսյան
Գավրիել Խաչատրյան

ONTWERP

Aren Nagulyan

ԴԻԶԱՅՆ

Արեն Նագուլյան

Հարգելի ընթերցող,

Ինչ հաճելի է, որ բացել եք «Արաքս»-ի այս նոր համարը: Հպարտությամբ ձեզ ենք ներկայացնում Գլաձոր Հայ ուսանողական միության 20-րդ վարչական տարվա առաջին հրատարակումը: Այս անգամ եւս մեծ խնամքով, հետաքրքրասիրությամբ և մեր մշակույթի հանդեպ սիրով կազմել ենք հոդվածների յուրահատուկ ընտրանի:

Այս համարում կբացատրենք, թե ինչ է հայկական պատկերագրությունը և ինչ նշանակություններ են թաքնված պատկերների ու խորհրդանիշների հետևում: Բացի այդ, կանդիդատանք Դիլիջանում կենսահիմք ճարտարապետությանը՝ ցույց տալով, թե ինչպես են կայունությունն ու բնությունը միահյուսվում ժամանակակից հայկական ճարտարապետության մեջ: Այնուհետև ձեզ կծանոթացնենք հայկական բարբառների հարուստ բազմազանությանը, որոնք մեր լեզվին յուրահատուկ գույն են հաղորդում: Հաջորդիվ կուսումնասիրենք Հայաստանի ներկայիս քաղաքական համակարգում նախագահի և վարչապետի դերերը, կներկայացնենք իրավունքի և օրենսդրության մասին մեր շարքի երրորդ մասը և կավարտենք հայկական ավանդական ուղղագրության պատմությամբ:

Եթե ընթերցումից հետո ոգևորվել եք և ցանկանում եք ինքներդ եւս ներդրում ունենալ, միշտ կարող եք միանալ խմբագրակազմին կամ մեկնագամյա հոդված ուղարկել info@gladzor.nl էլ. հասցեին:

Մաղթում ենք ձեզ աճելի ընթերցում:

Սիրով,
20-րդ խորհուրդ և «Արաքս» խմբագրակազմ

Hargeli y’nthertsogh,

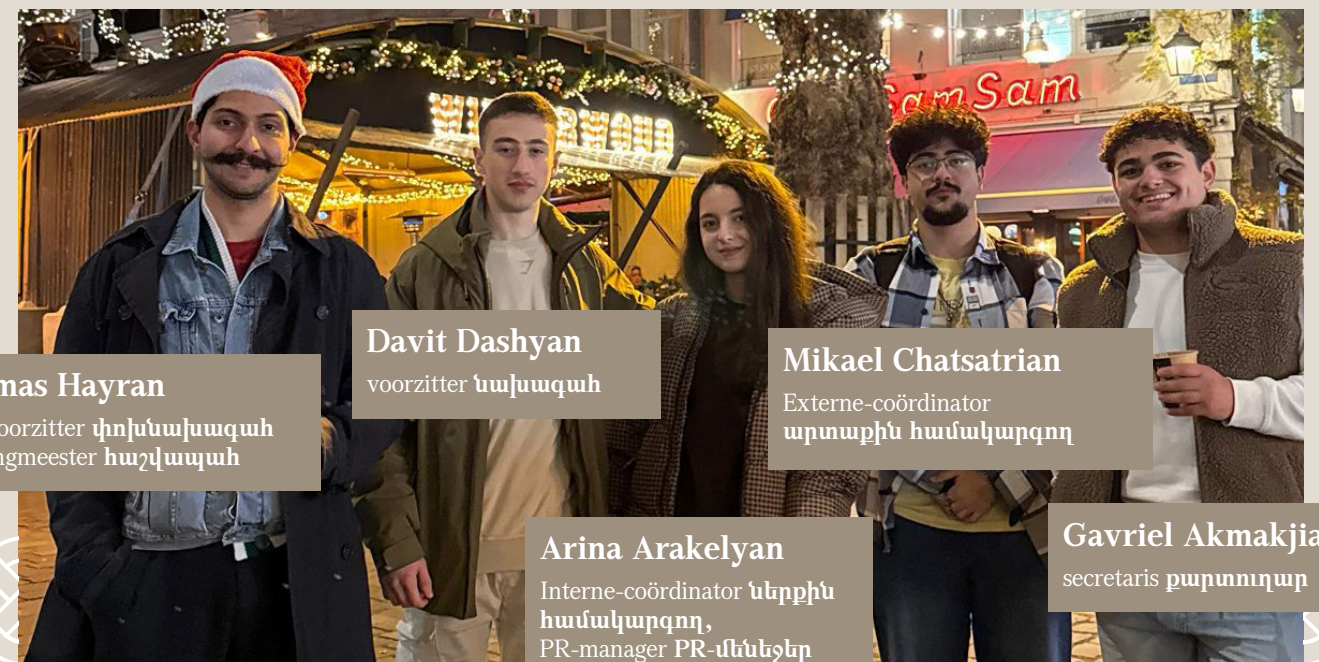
Inch hatcheli e, vor batsel eq «Arax»-i ays nor hamar’y: Hpartuthyamb dzez enq nerkayatsnum Gladzor Hay usanoghakan miuthyan 20-rd varchakan tarva tari arajin hratarakum’y: Ays angam yevs metc khnamgov, hetaqrqasiruthyamb yev mer mshakuythi handep sirov kazmel enq hodvatsneri yurahatuk ‘yntrani:

Ays hamarum kbatsatrenq, the inch e haykakan patkeragruthyun’y yev inch nshanakuthyunner en thaqrvatc patkerner u khorhrthanishneri hetevum: Batsi ayd, kandradrananq Dilijanum kensahimq tchartarapetuthyan’y` tsuyts talov, the inchpes en kayunuthyun u bnuthyun’y miayhusvum zhamanakakits haykakan tchartarapetuthyan mech: Aynuhetev dzez ktcanothatsnenq haykakan barbarneri harust bazmabazanuthyan’y, voronk mer lezvin yurahatuk guyn en haghorthum: Hajorthiv kusumnasirenq Hayastani nerkayis qaghaqakan hamakargum nakhagahi yev varchapeti derer’y, knerkayatsnenq iravunqi yev orendsdruthyan masin mer sharqi yerrord mas’y yev kavartenq haykakan avandakan ughghagruthyan patmut’yamb:

Yethe yntherthsumits heto voqevorvel eq yev tsankanum eq inqnerd yevs nerdrum unenal, misht karogh eq mianal khmbagrakazmin kam mekanqamya hodvatc ugharkel info@gladzor.nl el. hastseyin:

Maghthum enq dzez hatcheli y’nthertsum:

Sirov,
20-rd khorhurd yev «Arax» khmbagrakazm

INHOUD

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

BOVANDAKUTHYUN

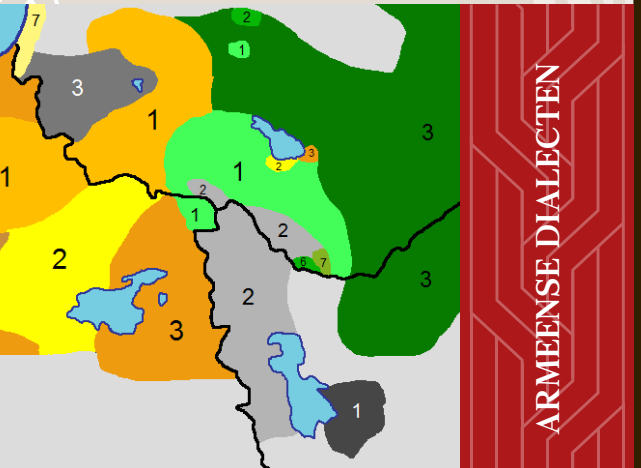
Sara Sarkis Սարա Սարգիս
blz. 6
iconografie պատկերագրություն

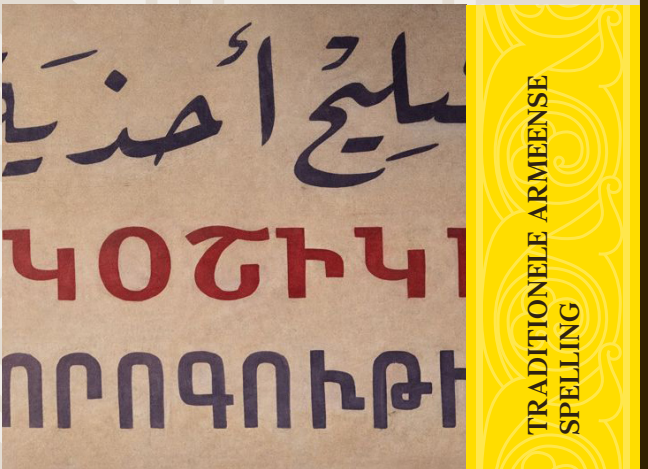
David Santagkidis Դավիթ Սանտահակիդիս
blz. 20
politiek քաղաքականություն

Arsine Markosian Արսինե Մարկոսյան
blz. 12
architectuur ճարտարապետություն

Sandra Bedrosian Սանդրա Գեորգուսյան
blz. 16
taal լեզու

Aren Nagulyan Արեն Նագուլյան
blz. 26
taalkunde լեզվաբանություն

Melissa Nazarian Մելիսա Նազարյան
blz. 23
rechtsgeleerdheid իրավագիտություն

ARMEENSE ICONOGRAFIE

Հայկական
պատկերագրություն

Armeense iconografie vormt een eeuwenoude beeldtaal waarin theologie en nationale identiteit samenkomen. Armenië, als eerste officiële christelijke land ter wereld, ontwikkelde al gauw een eigen visuele traditie. Deze traditie is herkenbaar door haar stijl, symboliek en kleurgebruik, terwijl ze toch verweven is met andere christelijke invloeden uit het Midden-Oosten en Byzantium. In dit artikel bespreken we: ‘Wat zijn iconen?’, ‘Hoe ontstonden ze in Armenië?’ en ‘Wat zijn voorbeelden van Armeense iconen?’

WAT ZIJN ICONEN?

Binnen de Armeense kerk hebben iconen een belangrijke spirituele functie. Naast dat ze er naar mijn mening prachtig uitzien, helpen ze gelovigen om zich te verbinden met God door middel van zichtbare beelden die bijvoorbeeld Bijbelse verhalen, Jezus Christus, of de Heilige Maagd Maria illustreren. Omdat men moeite kan hebben met het geloven in het onzichtbare, maken iconen het goddelijke voelbaar en ondersteunen ze het gebed als hulpmiddel. Het is hierin belangrijk om te onthouden dat iconen zelf niet worden aanbeden: het gaat om wie erop is afgebeeld. Heiligen worden geëerd via het icoon, niet het materiaal zelf!

GESCHIEDENIS

Het begrip iconografie begon te leven in Armenië in de 8e eeuw, toen enkele kerkvaders begonnen te prediken tegen het iconoclisme dat destijds plaatsvond in het Byzantijnse Rijk. Iconoclisme, afgeleid van het Grieks voor “beeldenbrekerij”, was het verbod op religieuze afbeeldingen en iconen uit angst voor afgoderij. Dit ontstond onder andere omdat keizers en theologen het gebruik van iconen als afgoderij zagen: iets wat volgens de bijbel verboden is. God verbiedt het maken en aanbidden van beelden die als afgoden zouden kunnen dienen (Exodus 20:4-5). Gedurende de periodes van iconoclisme in het Byzantijnse Rijk koos de Armeens Apostolische Kerk bewust voor het tegenovergestelde. In plaats van iconen en religieuze afbeeldingen te onderdrukken, breidde zij het gebruik van iconografie juist uit. Armeense kerkelijke schrijvers

“Wanneer wij een afbeelding zien, gemaakt van zilver, steen, doek of welk ander materiaal dan ook, stellen wij onze hoop noch op de steen, noch op het metaal. In het icoon van Jezus wordt Zijn ondoorgrondelijke incarnatie weergegeven, die heel de schepping waardeert en zegent.”

– Katholikos Hovhan Odznetsi.

verdedigden het gebruik van iconen, omdat Christus een zichtbare menselijke vorm had aangenomen. Twee opmerkelijke kerkvaders die iconoclisme tegenspraken, waren Vrtanes Kertogh en Hovnan Odznetsi, de katholikos. Met hun verdedigende geschriften vormden zij de basis voor het begrip iconografie in Armenië. Hun boodschap was helder: het beeld of icoon zelf wordt absoluut niet vereerd; door middel van iconen wordt God, Degene die het leven heeft gegeven, geprezen.

“In de kerk luisteren de oren naar de woorden van Jezus, en de ogen kijken naar de heilige afbeeldingen; door deze beelden begrijpen we Gods woorden en geloven we in Hem.”

– Vrtanes Qerthogh

HET ONTSTAAN VAN ARMEENSE ICONEN

Armeense iconen ontstonden vanaf de 8e eeuw als reactie op het Byzantijnse iconoclasmie en vanuit de overtuiging dat de menselijke vorm van Christus afgebeeld mocht worden. Deze werden dan ook gebruikt in manuscripten, fresco's, kerken en khachkars. Hierin werden iconen niet als afgoden gebruikt, maar als hulpmiddel voor gebed. Hoewel inspiratie vanuit de Byzantijnse en naburige culturen, ontwikkelde Armenië een eigen herkenbare stijl die de religieuze en culturele identiteit van het land versterkte.

Fresco's in Lmbatavank: vroege voorbeelden van iconografische stijl in muurschilderingen.

Khachkars (letterlijke vertaling: "kruissteen"): naast kruizen bevatten sommige khachkars figuratieve afbeeldingen van heiligen of Christus erop, Vaak symbolisch.

VOORBEELDEN VAN BEKENDE ARMEENSE ICONEN

Armeense iconen hebben over het algemeen zichtbare kenmerken. Zo hebben ze vaak rustige, frontale figuren met eenvoudige gezichten en opvallende kleuren. De gouden details op de iconen zijn er om de heiligheid te laten zien.

Matenadaran Manuscripten: vroege 8e-9e-eeuwse gospels met miniatures van Christus, Maria en andere heiligen.

Dit is een van de oudste bewaard gebleven manuscripten, het Evangelie van Vehamayr. Deze is bewaard in de Matenadaran in Armenië en komt uit de 7e eeuw. Het is geïllustreerd met mooie miniatures en kleine iconografische afbeeldingen die bijbelse scènes en afbeeldingen van heiligen laten zien.

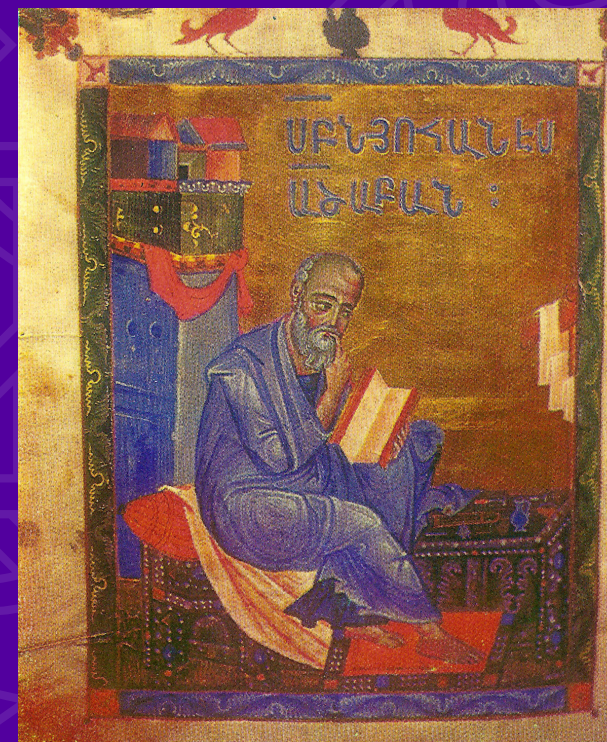

DE ZEYTUN GOSPELS

Een beroemd Armeens rijk geïllustreerd manuscript uit 1256, geschreven door de monnik-kunstschilder Toros Roslin (1210-1270), bevat de vier evangeliën uit de bijbel en is rijkelijk versierd met miniatures van de evangelisten, ornamenten en decoraties. Het manuscript werd eerst gemaakt in Hromklay (het huidige Rumkale) op verzoek van katholikos Constantine I van Bardzrberd. Later werd het bewaard in het dorp Zeytun, waar het zijn naam aan heeft te danken. De canon-tabellen staan nu in het J. Paul Getty museum in Los Angeles: dit zijn speciale lijsten in oude bijbels die goed weergeven welke stukken uit de vier evangeliën overeenkomen met elkaar. Ze helpen zo om verhalen of uitspraken van Jezus in alle evangeliën tegelijkertijd te kunnen vinden. De rest van het boek ligt in Matenadaran, Jerevan. Omdat het boek mooi is vormgegeven, met een mix van Armeense, Byzantijnse en westerse stijlen, wordt het beschouwd als een meesterwerk van middeleeuwse Armeense kunst.

De aankondiging van Maria's zwangerschap (13e eeuw)

Johannes de Doper, Evangelie uit Malatia (1268)

Toros Roslin (1210 - 1270)

MANUSCRIPTEN VAN VASPURAKAN

De miniaturen van Vaspurakan behoren tot de meest verfijnde en vroege voorbeelden van Armeense iconografie. Ze ontstonden in de 10e en 11e eeuw rond het Van-meer, met name in het klooster van Aghtamar en staan bekend om hun elegante, langwerpige figuren en subtiele lijntjes. De kleuren zijn diep en harmonieus, met veel blauw, rood en goud. De stijl heeft wat weg van de Byzantijnse kunst. In tegenstelling tot latere, expressievere Armeense stijlen, hebben Vaspurakan-miniaturen een rustige uitstraling, waarbij de nadruk ligt op verfijning en symmetrie. Hierdoor vormen ze een hoogtepunt binnen de middeleeuwse Armeense manuscripten.

De aankondiging van Maria's zwangerschap (14e eeuw)

St. Gregorius de Verlichter (1569)

Surb Khach klooster op het eiland Akhtamar (10e eeuw)

Khachkars daterend uit de 10e tot 18e eeuw

Een gedenksteen met een bruiloftscene

KHACHKARS IN NORATUS

Khachkars zijn typisch Armeense kruisstenen die dienen als gebedsmonumenten en symbolen van nationale identiteit. Hierin vertelt het kruis dat centraal staat in zo'n steen het verhaal. De kruisstenen in Noratus vormen de grootste "collectie" van Armenië. Het zijn niet alleen oude stenen met een kruis erop, maar krachtige symbolen van geloof en cultuur. Ze brengen traditie en de Armeense identiteit samen.

Armeense iconografie is dus veel meer dan oude kunst: het brengt geloof, cultuur en nationale identiteit samen. Door iconen, fresco's, manuscripten en khachkars van dichtbij te bekijken, zien we hoe spiritualiteit en kunst zich met elkaar verbinden. Deze beelden vertellen niet alleen Bijbelse verhalen, maar laten ook de creativiteit van het Armeense volk zien. Zelfs vandaag de dag blijven ze een bron van inspiratie, die de rijke geschiedenis van Armenië met het heden verbindt.

Arsine Markosian Արսինե Մարկոսյան
architectuur ճարտարապետություն

BIOBASED ARCHITECTUUR IN DILIJAN

Կենսափխր ճարտարապետություն
Դիլիջանում

Wie Dilijan binnenrijdt, merkt meteen hoe anders de tijd hier voelt. De lucht is vochtiger, de dennenbossen dichter, de stilte dieper. Huizen duiken op tussen de bomen alsof ze al eeuwenlang deel uitmaken van het landschap. In dit groene hart van Armenië, begint iets bijzonders te gebeuren: een herwaardering van natuurlijke, lokale bouwmethoden die verrassend relevant blijken voor de architectuur van vandaag. Biobased bouwen (het gebruik van hernieuwbare, natuurlijke materialen) wordt vaak gepresenteerd als een moderne reactie op klimaatproblemen. Maar in Dilijan voelt het eerder als een terugkeer naar gezond verstand. Hier, waar traditie nooit echt verdwenen is, lijkt het alsof oude kennis zachtjes op de deur van de toekomst klopt.

EEN LANDSCHAP DAT VANZELF BOUWT

Wat mij altijd opvalt, is hoe vanzelfsprekend de relatie tussen de huizen en het landschap is. In Dilijan staan geen gebouwen die tegen de natuur in proberen te duwen. Ze volgen de helling van een heuvel, ze nestelen zich tussen rotsen, ze gebruiken het hout dat het bos hen geeft. Generaties lang bouwden mensen hier met wat voorhanden was: lariks en eik voor de constructie, klei en kalk voor de afwerking, stenen uit de rivier voor funderingen. Niet omdat het “duurzaam” was (dat woord bestond niet eens in hun dagelijks vocabulaire) maar omdat het simpelweg logisch was. Die vanzelfsprekendheid is precies wat biobased bouwen vandaag opnieuw probeert te benaderen: materialen die ademen, die warmte vasthouden, die niet vervuilen, die met de omgeving meewerken in plaats van ertegen te vechten.

CIRCULAIR BOUWEN

In gesprekken met lokale bewoners hoor je vaak dezelfde zin: “Vroeger bouwden we zonder verspilling.” Hout werd nooit weggegooid, stenen werden van het ene huis naar het andere gebracht, klei werd gemengd en hergebruikt. Huizen waren demontabel zonder dat iemand het zo noemde.

Die oude houding bevat precies de principes die nu onder de term ‘circulariteit’ vallen. Je zou kunnen zeggen dat Armeniërs in de berggebieden al circulair bouwden voordat de wereld het officieel had uitgevonden.

Tegenwoordig zien we dat er opnieuw belangstelling komt voor die eenvoud. Niet uit nostalgie, maar omdat steeds meer architecten beseffen dat hoogtechnologische oplossingen soms minder effectief zijn dan technieken die door eeuwenlange praktijk zijn verfijnd.

NIEUWE GENERATIE BOUWERS VAN DILIJAN

In Dilijan leeft een kleine, maar zichtbare beweging van jonge architecten en ontwerpers die natuurlijke materialen opnieuw een centrale rol geven. Wat mij opvalt, is dat ze niet proberen om traditionele huizen te kopiëren. Ze streven geen folkloristisch beeld na. In plaats daarvan halen ze elementen uit het verleden zoals houtverbindingen, kleipleister, gevelritmes en combineren die met moderne inzichten zoals energie-efficiëntie, luchtdicht bouwen en modulair ontwerp.

Een voorbeeld dat mij is bijgebleven is een eco-lodge die ik bezocht. Deze had een volledig houten draagstructuur van lokale lariks, maar wel op een slimme manier opgebouwd zodat onderdelen later vervangen of hergebruikt kunnen worden. Het dak had een natuurlijke isolatielaag van hennep en vlas, materialen die steeds vaker opduiken in Armeense bouwprojecten omdat ze goed isoleren en vocht reguleren. Binnen hing een subtiele geur van hars, aarde en kalk: een geur die je in moderne appartementen bijna nooit meer aantreft.

BIOBASED BOUWEN ALS VORM VAN PLAATSGEBONDEN IDENTITEIT

In Dilijan leeft een kleine, maar zichtbare beweging van jonge architecten en ontwerpers die natuurlijke materialen opnieuw een centrale rol geven. Wat mij opvalt, is dat ze niet proberen om traditionele huizen te kopiëren. Ze streven geen folkloristisch beeld na. In plaats daarvan halen ze elementen uit het verleden zoals houtverbindingen, kleipleister, gevelritmes en combineren die met moderne inzichten zoals energie-efficiëntie, luchtdicht bouwen en modulair ontwerp.

Een voorbeeld dat mij is bijgebleven is een eco-lodge die ik bezocht. Deze had een volledig houten draagstructuur van lokale lariks, maar wel op een slimme manier opgebouwd zodat onderdelen later vervangen of hergebruikt kunnen worden. Het dak had een natuurlijke isolatielaag van hennep en vlas, materialen die steeds vaker opduiken in Armeense bouwprojecten omdat ze goed isoleren en vocht reguleren. Binnen hing een subtiele geur van hars, aarde en kalk: een geur die je in moderne appartementen bijna nooit meer aantreft.

VERBLIJVEN IN DILIJAN

In Dilijan kom je ook de meer speelse varianten van natuur-inclusief bouwen tegen: de zogeheten ‘kabouterhuisjes’ die half verscholen liggen in het groen. Ze lijken eerder te zijn gegroeid dan gebouwd. De woningen zijn in de heuvels ingegraven, met begroeide daken die naadloos overlopen in het landschap, waardoor ze nauwelijks als aparte objecten zichtbaar zijn. Deze manier van bouwen laat zien dat natuur-inclusiviteit niet alleen gaat over energiebesparing, maar ook over ruimte teruggeven aan flora en fauna. Regenwater wordt vertraagd afgevoerd, de bodem blijft intact en de vegetatie krijgt de kans zich te herstellen. Hoewel de vormgeving speels en bijna naïef oogt, schuilt er een serieuze gedachte achter: architectuur hoeft niet dominant te zijn om functioneel te zijn. Juist door bescheiden te blijven en samen te werken met het landschap, ontstaat een woonvorm die rust brengt, voor de mens én voor de natuur.

EEN ANTWOORD OP KLIMAAT EN TOEKOMST

Armenië staat net als de rest van de wereld voor grote uitdagingen: materiaaltekorten, stijgende energieprijzen, veranderende klimaatomstandigheden. Biobased bouwen biedt hier meer dan alleen een esthetische keuze: het is een praktisch antwoord. Natuurlijke materialen zoals hout, leem en kalk zijn lokaal beschikbaar, relatief betaalbaar en eenvoudig te verwerken. Ze slaan CO₂ op in plaats van het uit te stoten. Ze maken gebouwen gezonder, omdat ze vocht reguleren en geen chemische dampen afgeven. In Dilijan, waar het klimaat vochtig is en de winters koud, werkt die natuurlijke ademende kwaliteiten van materialen juist extra goed. Je voelt letterlijk dat een houten of lemen ruimte een andere tempe-

atuurbeleving heeft dan een ruimte van beton of gipsplaat.

EEN CULTUUR DIE NOOIT HELEMAAL VERDWENEN WAS

Biobased bouwen voelt voor mij niet als iets wat opnieuw moet worden uitgevonden. Het voelt als een verhaal dat al die tijd aanwezig was, maar nu pas betekenis krijgt in de taal van moderne architectuur. De houten huisjes die iedereen zo charmant vindt, zijn niet charmant omdat ze “rustiek” zijn, maar omdat ze logisch zijn. De stenen muren zijn niet romantisch, maar functioneel. De kleipleister is niet traditioneel, maar slim. Misschien is dat de grootste les die Dilijan ons geeft: dat duurzaamheid geen keuze is die je maakt om modieus te zijn, maar een houding is die ontstaat uit respect voor het landschap, materialen en voor de mensen die er leven.

Հայերենի
բարբառներ

ARMEENSE DIALECTEN

De Armeense taal kent een bijzonder rijke geschiedenis en een grote variatie aan dialecten. Hoewel er tegenwoordig twee officiële standaardvarianten bestaan: Oost-Armeens en

West-Armeens, leven daaronder nog tientallen regionale dialecten voort. Deze dialecten zijn gevormd door eeuwenlange migratie, politieke veranderingen en de invloed van buurlanden. Samen vertellen ze het verhaal van het Armeense volk verspreid over verschillende regio's. In dit artikel worden de belangrijkste Armeense dialectgroepen overzichtelijk besproken.

OOST-ARMEENSE DIALECTEN

De Oost-Armeense dialecten worden voornamelijk gesproken in de Republiek Armenië, in Artsakh (Nagorno-Karabach), in het noorden van Iran en in delen van Georgië. De huidige standaardvorm van het Oost-Armeens is gebaseerd op het dialect van Jerevan en de omliggende Araratvlakte.

Ararat-Jerevan dialectgroep

De Oost-Armeense dialecten worden voornamelijk gesproken in de Republiek Armenië, in Artsakh (Nagorno-Karabach), in het noorden van Iran en in delen van Georgië. De huidige standaardvorm van het Oost-Armeens is gebaseerd op het dialect van Jerevan en de omliggende Araratvlakte.

Artsakh-Karabach dialect

Het Karabach-dialect valt direct op door zijn klankgebruik. Veel sprekers gebruiken klanken en woorden die dicht bij het klassieke Armeens liggen. Hierdoor voelt het dialect ouder en robuuster aan. Ook bevat het typisch regionale uitdrukkingen en een melodieuze intonatie. Voor Oost-Armeniërs is het goed te begrijpen, maar de verschillen zijn duidelijk hoorbaar.

Lori-Tavush dialecten

In de provincies Lori, Tavush en de stad Vanadzor worden dialecten gesproken met een zachte uitspraak en een herkenbare, bijna zingende intonatie. Deze dialecten hebben een vriendelijke klank en worden vaak als warm en toegankelijk ervaren.

Syunik dialecten

In de zuidelijke regio's Kapan en Goris vind je dialecten die beïnvloed zijn door historische contacten met Iran. De syntaxis en woordenschat bevatten sporen van deze oude verbindingen.

Javakhk (Georgië)

De Armeense bevolking in Zuid-Georgië spreekt een variant van het Oost-Armeens die elementen van oudere dialecten behoudt. Het vormt een brug tussen traditionele vormen en de moderne standaardtaal.

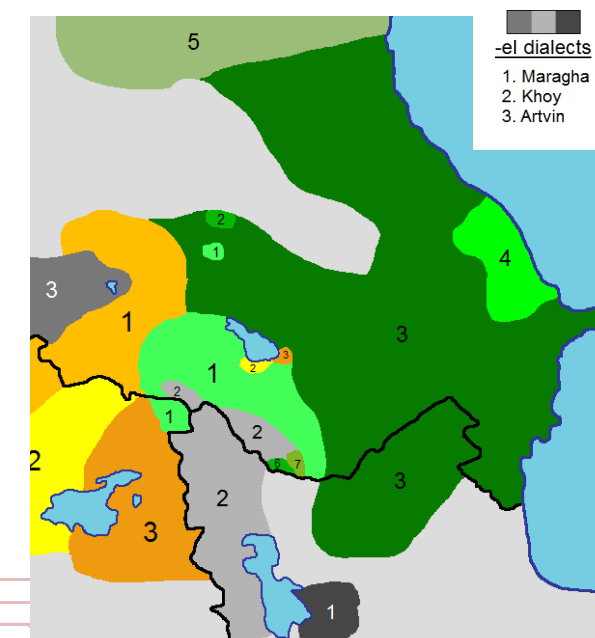
Iraans-Armeense dialecten

In steden zoals Isfahan (New Julfa), Tabriz en Teheran leven Armeense gemeenschappen met hun eigen dialectvariant. Deze dialecten bevatten veel leenwoorden uit het Perzisch en hebben een zachte, vloeiende uitspraak.

Iraans-Armeense dialecten

In steden zoals Isfahan (New Julfa), Tabriz en Teheran leven Armeense gemeenschappen met hun eigen dialectvariant. Deze dialecten bevatten veel leenwoorden uit het Perzisch en hebben een zachte, vloeiende uitspraak.

Kaart van de dialecten classificatie bij taalkundige Hrachya Atcharyan (1909)

WEST-ARMEENSE DIALECTEN

De West-Armeense dialecten werden voor de 20e eeuw vooral gesproken in het Ottomaanse Rijk. Na de Armeense genocide verspreidden de sprekers zich over verschillende landen, waardoor West-Armeens nu vooral voortleeft in de diaspora, zoals in Libanon, Syrië, Frankrijk en de Verenigde Staten. Het moderne standaard West-Armeense dialect is gebaseerd op het voormalige Istanbul-dialect.

Istanbul / Constantinopel

Dit dialect werd historisch gezien door veel invloedrijke schrijvers en intellectuelen gebruikt. Daarom vormt het de basis voor het huidige standaard West-Armeens. De uitspraak is helder en relatief uniform.

Cilicia dialecten (Adana, Aintab, Marash, Hadjin)

Deze dialecten werden vroeger gesproken in de regio Cilicia, waar een grote Armeense bevolking leefde. Ze staan bekend om hun melodische klank en zachte medeklinkers. Veel woorden en intonaties zijn uniek voor deze streek.

Oost-Anatolische dialecten

Dit is de grootste groep West-Armeense dialecten. Ze omvatten varianten uit onder andere Van, Mush, Bitlis, Erzurum (Karin), Kharpert, Sivas en Kayseri. Deze dialecten hebben vaak invloeden van

Koerdische en Turkse talen en zijn onderling heel gevarieerd. Sommige verschillen zijn zo groot, dat sprekers elkaar soms moeilijk kunnen begrijpen.

West-Anatolische dialecten

In gebieden zoals Smyrna (Izmir), Bursa en Eskişehir werd eveneens West-Armeens gesproken, met subtiele lokale verschillen.

Cyprus- en Libanees-Armeens

Deze varianten behoren tot het West-Armeens, maar zijn door hun verspreiding beïnvloed door lokale talen zoals Grieks en Arabisch.

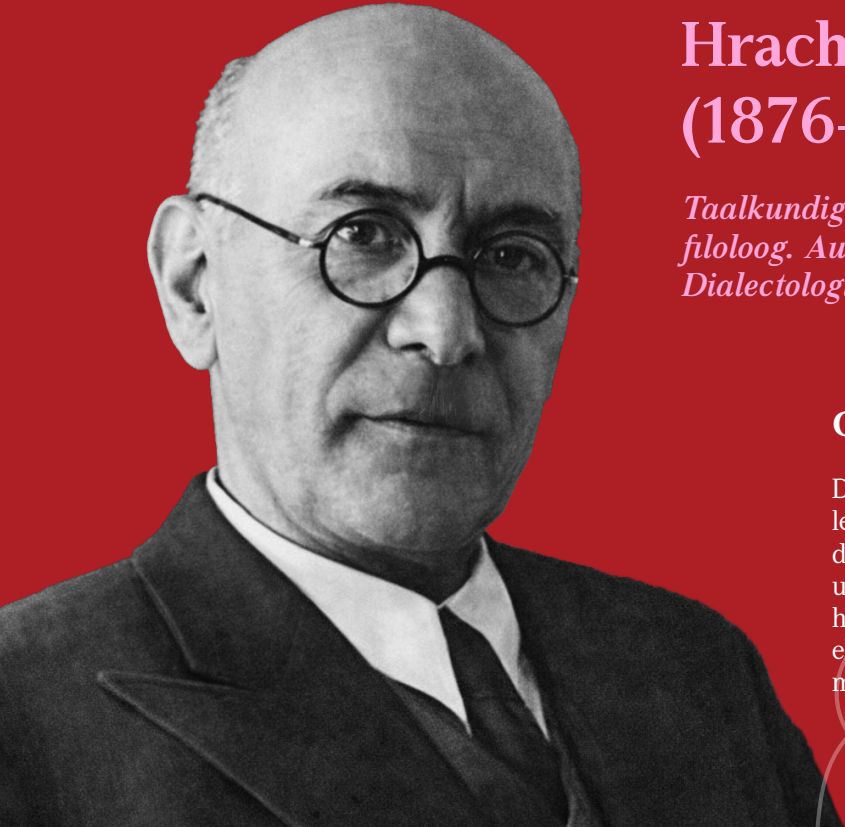
Het unieke Hamshen-dialect

Een bijzonder geval binnen de Armeense dialecten is het Hamshen of Hemsheti dialect. Het wordt gesproken door de Hamshen Armeniërs aan de Zwarte Zee-kust, vooral in delen van Turkije, Abchazië en Rusland. Het dialect wijkt sterk af van zowel Oost- als West-Armeens. Het bevat veel Turkse leenwoorden, maar tegelijkertijd ook heel oude Armeense elementen die in geen enkel ander dialect meer voorkomen. Door deze unieke mix wordt Hamshen vaak als een afzonderlijke tak binnen de Armeense taalfamilie gezien.

PERSOONLIJKE NOOT

Wat de rijkdom van de Armeense dialecten extra bijzonder maakt, is dat veel Armeniërs net als ikzelf dagelijks met die diversiteit te maken hebben. Ik ben opgegroeid met West-Armeens, het dialect dat voor mij natuurlijk en vertrouwd aanvoelt. Tegelijkertijd spreekt een groot deel van mijn familie Oost-Armeens. Daardoor hoor ik beide varianten regelmatig om me heen, en merk ik hoe verschillend

en tóch hoe nauw verwant ze zijn. Het mooie is dat deze twee dialecten die we vandaag de dag kennen niet alleen verschillende klanken en woorden hebben, maar ook een eigen culturele sfeer met zich meebrengen. West-Armeens klinkt voor mij warm en melodisch, terwijl het Oost-Armeens van mijn familie vaak directer en krachtiger overkomt. Juist die combinatie laat zien hoe veelzijdig de Armeense taal is en hoe dit mensen met verschillende achtergronden met elkaar verbindt.

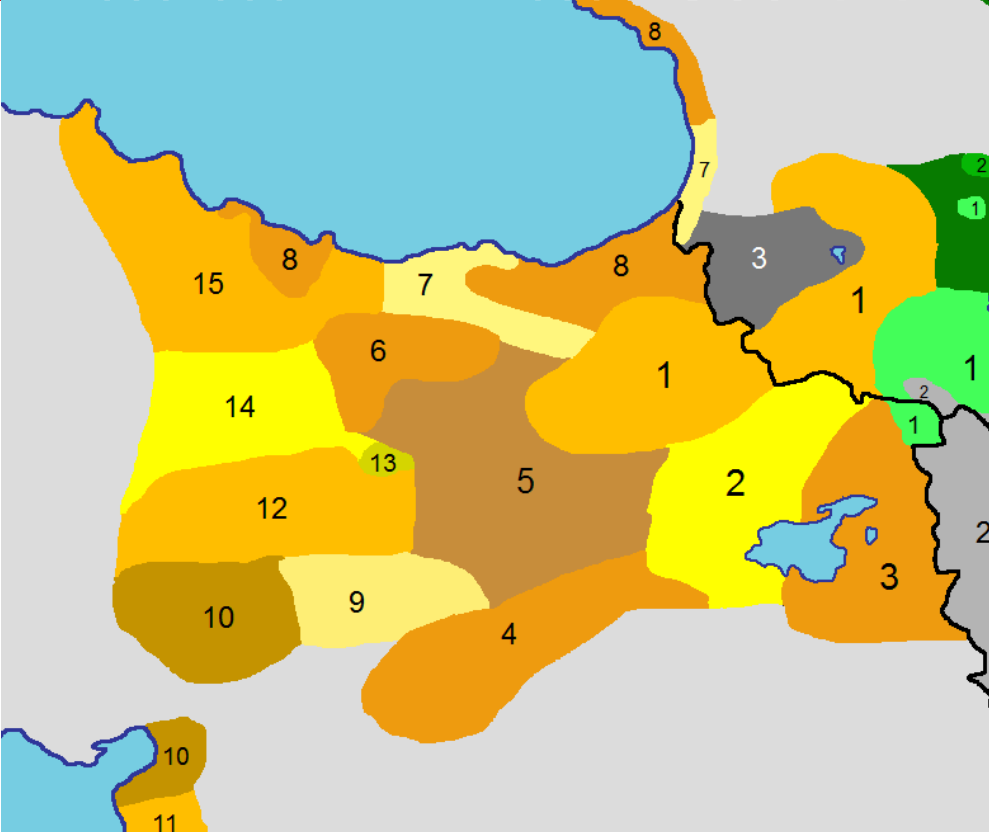
Hrachyan Atcharyan (1876-1953)

Taalkundige, lexicograaf, etymoloog en filoloog. Auteur van het boek ‘Armeense Dialectologie’ (1911)

OUTRO

De Armeense dialecten vormen samen een rijk en levendig onderdeel van de Armeense cultuur. Elk dialect draagt zijn eigen geschiedenis, klanken en uitdrukkingen mee. Van het moderne Jerevan tot het archaïsche Karabach en het melodieuze Cilicia: elk dialect vertelt een verhaal over de regio en de mensen die er woonden of nog steeds wonen.

-
- gë dialects
- 1. Erzurum
 - 2. Mush
 - 3. Van
 - 4. Darbekir
 - 5. Kharberd-Yerznka
 - 6. Shabin-Karahisar
 - 7. Trebizond
 - 8. Hamshen
 - 9. Malatia
 - 10. Cilicia
 - 11. Syria
 - 12. Arabkir
 - 13. Akn
 - 14. Sivas
 - 15. Tokat
 - 16. Smyrna
 - 17. Izmit
 - 18. Constantinople
 - 19. Rodosto
 - 20. Nakhichevan-on-Don
 - 21. Austria-Hungary

Hoewel de diaspora en historische gebeurtenissen ervoor hebben gezorgd dat sommige dialecten dreigen te verdwijnen, leeft de diversiteit van de Armeense taal nog steeds voort. Het kennen van deze dialecten draagt bij aan een dieper begrip van de Armeense identiteit en de veerkracht van haar volk.

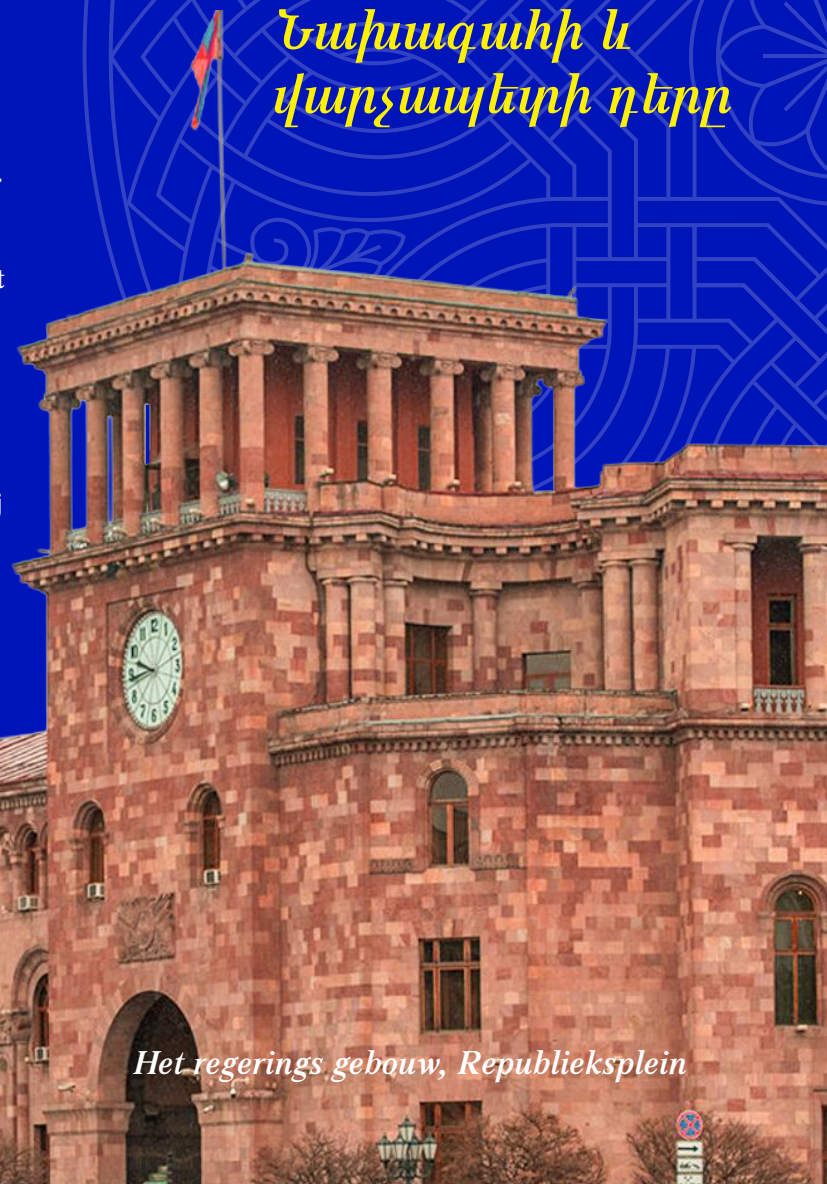
Bij het binnenrijden van de provincie Lori staat onder het bord de tekst “dba lav’y” (depi lav’y) geschreven, wat in het dialect van Lori “naar het goede” betekent.

DE ROL VAN DE PRESIDENT EN PREMIER

In veel landen heb je óf een premier óf een president, maar hierin zijn er uitzonderingen. Armenië is daar een van. Beide functies nemen een plek in binnen het staatsbestel. Dat maakt Armenië ook opvallend in vergelijking met veel andere landen, waar de politieke structuur eenvoudiger is ingericht en één functie meestal het centrale gezag vertegenwoordigt. In Nederland bijvoorbeeld, hebben we alleen een premier: het Nederlandse staatsbestel kent geen president. Dit roept echter wel de volgende vraag op: “welke functies vervullen beide rollen en wat zijn de verschillen precies?” Daarnaast vertegenwoordigt de president Armenië op het internationale toneel, ondertekent hij of zij officiële wetten en verdragen, en neemt hij of zij andere formele of ceremoniële taken op zich.

*Նախագահի և
վարչապետի դերը*

Het regerings gebouw, Republieksplein

DE PRESIDENT

De president van Armenië is de staatshoofd. De president wordt gekozen voor een termijn van zeven jaar en er geldt een maximum van één termijn. Het is dus niet mogelijk om herkozen te worden. Sinds de wijzigingen van de grondwet in 2015 en de overgang van een semipresidentieel systeem naar een parlementair systeem in 2018, heeft de rol als president andere taken en verantwoordelijkheden dan voorheen. De president heeft namelijk minder macht dan voor het huidige systeem. Toch blijft de functie van de president belangrijk voor de stabiliteit, continuïteit en legitimiteit van het staatsbestel.

De huidige taken en verantwoordelijkheden van een president zijn terug te vinden in artikel 123 van de Grondwet: “President of the Republic is the guarantor of the Constitution.” Dit houdt in dat de president ervoor moet zorgen dat de grondwet wordt gerespecteerd en correct wordt toegepast. Daarnaast moet de president onpartijdig handelen in het belang van de staat en de natie. Hoewel de president formeel de beschermer van staatsintegriteit en onafhankelijkheid is, heeft de president in de praktijk beperkte invloed op het dagelijkse bestuur. De uitvoerende macht ligt namelijk met name bij de premier en het kabinet. Zoals eerder benoemd, had Armenië in het verleden

ARTIKEL 123.2 - STATUS EN FUNCTIES
VAN DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK

“DE PRESIDENT
VAN DE REPUBLIEK
ZIET TOE OP DE
NALEVING VAN DE
GRONDWET.”

De grondwet boek der Republiek Armenië

een semipresidentieel systeem. Sinds een paar jaar is hier verandering in gekomen en kent het een parlementair systeem. Deze verschuiving houdt in dat de president tegenwoordig niet langer deel uitmaakt van de uitvoerende macht en vooral een ceremoniële rol vervult. Hoewel de president niet de dagelijkse regeringsmacht uitoefent, heeft de president wel belangrijke formele taken. Zo ondertekent de president wetten die door het parlement zijn aangenomen, waarna deze in werking treden. De president heeft ook de mogelijkheid om in bepaalde gevallen een wet eenmaal terug te sturen naar het parlement voor heroverweging. Daarnaast vertegenwoordigt de president Armenië als staatshoofd in de sfeer van internationale relaties. Hierbij kunnen we denken aan bezoeken, ontvangsten en diplomatieke ceremonies. Deze taken dragen bij aan de symbolische rol van de president als verenigend figuur, los van partijpolitieke belangen. Ook bij nationale feestdagen, officiële herdenkingen en belangrijke binnenlandse gebeurtenissen treedt de president op als het ceremoniële gezicht van het land. De president vervult dus een belangrijke rol die met name gericht is op symboliek en ceremoniële taken. Ondanks dat de macht van de president sterk beperkt is, blijft de president een enorm belangrijke rol spelen binnen het staatsbestel.

DE PREMIER

De premier is de belangrijkste politieke leider van het land en staat aan het hoofd van de regering. Sinds de grondwetwijzigingen van 2015, zoals eerder benoemd, is de premier uitgegroeid tot de machtigste politieke autoriteit van het land. De premier wordt gekozen door het parlement, genaamd de Nationale Vergadering en vervolgens wordt de premier benoemd door de president. De premier vormt samen met alle ministers de regering, waarvan hij of zij de leider is. De premier draagt eindverantwoordelijkheid voor beleid op het gebied van economie, defensie, binnenlands bestuur, sociale voorzieningen, infrastructuur, onderwijs en andere domeinen die onder de rijksoverheid vallen. De premier heeft een aantal belangrijke taken. Zo bepaalt hij of zij de algemene politieke koers van de regering, coördineert de werkzaamheden van de ministers en houdt toezicht op de uitvoering van overheidsbeleid. Daarbij bewaakt de premier de samenhang tussen verschillende beleidsgebieden en grijpt in wanneer ministeries botsende belangen hebben. Verder is het aan de premier om de dagelijkse bestuurlijke en beleidsbeslissingen te leiden en de prioriteiten voor de binnenlandse en buitenlandse politiek vast te stellen. Daarnaast speelt de premier ook een centrale rol in het bestuur van het staatsapparaat. De premier is verantwoordelijk voor de organisatie van de uitvoerende macht, het beheer van de staatsadministratie en de coördinatie van werkzaamheden van de verschillende ministeries

Een vlaggen pin die door overheidsorganen gedragen wordt.

en bestuursstructuren. Ook speelt de premier een belangrijke rol in de praktische uitvoering van buitenlands beleid, internationale onderhandelingen en economische samenwerking. Op het gebied van nationale veiligheid heeft de premier een sleutelpositie. Dit omdat de premier leiding geeft aan beleidsvorming en crisisrespons. Kortom: de premier wordt binnen het Armeens parlementair systeem gezien als meest invloedrijke politieke figuur van het land, met aanzienlijk meer uitvoerende bevoegdheden dan de president. Hij is feitelijk gezien de leider van de regering en de centrale figuur in het politieke besluitvormingsproces.

Melissa Nazarian Մելիսսա Նազարյան
rechtsgeleerdheid իրավագիտություն

RECHT EN WETGEVING DEEL 3

Kunstmatige intelligentie, of Artificial Intelligence, klinkt voor velen nog steeds als iets abstracts. In werkelijkheid is het voor steeds meer mensen een onderdeel van het dagelijks leven geworden. Het gaat om software die leert van data én patronen herkent. Hierbij kun je denken aan het analyseren van teksten, genereren van muziek of in korte tijd grote hoeveelheden informatie doorzoeken. Geen denkende robots met een eigen wil, maar slimme programma's die bestaande informatie razendsnel verwerken en combineren. Nu AI steeds meer onderdeel is van studie en werk, komt de vraag naar boven wat dit voor ons betekent. Vooral studenten, juristen en creatieve professionals vragen zich af of AI hun werk ooit zal overnemen? Zo is eerder in 2025 duidelijk geworden dat OpenAI, een van de grootste AI-platformen ter wereld, geen direct medisch of juridisch advies meer mag geven. AI kan ondersteunen en algemene informatie bieden, maar verantwoordelijkheid dragen en beslissingen nemen blijft mensenwerk.

Իրավունք և
օրենսդրություն
մաս 3

AI TAKING OVER: WIE BEPAALT DE REGELS?

SLIMME TOOLS, MENSELIJKE KEUZES

We zouden AI moeten zien als een hulpmiddel dat we steeds vaardiger moeten leren gebruiken. Het kan ons werk vergemakkelijken, analyses versnellen en administratieve taken overnemen, maar het neemt onze verantwoordelijkheden niet zomaar over. Hoeveel AI precies voor ons kan betekenen, hangt sterk af van je studie of beroepsgroep. In bedrijfsvoering of administratieve functies kan het veel routinewerk overnemen, terwijl beschermde beroepen, zoals advocaten en artsen, hun beslissingen en verantwoordelijkheden voorlopig zelf moeten blijven nemen. Het punt is duidelijk: AI wordt steeds meer onderdeel van ons dagelijks leven. Door het slim in te zetten en te beheersen, kunnen we er juist voordeel uit halen. Het ondersteunt ons, vergroot onze efficiëntie en stelt ons in staat ons te concentreren op taken die echte menselijke inzichten vereisen.

ARMENIË IN DE DIGITALE VERSNELLING

Wat Armenië onderscheidt, is niet alleen de groei van technologie, maar vooral de mogelijkheid om innovaties snel in de praktijk te brengen. Zo testen startups in Jerevan bijvoorbeeld AI-systemen voor documentanalyse of slimme verkeersapps, terwijl de regelgeving daar nog volop in ontwikkeling is. Waar grotere landen vaak jaren nodig hebben voor goedkeuring, kan technologie hier al in de praktijk functioneren terwijl de kaders nog worden uitgewerkt.

Die flexibiliteit trekt jonge ondernemers en ontwikkelaars aan. AI-toepassingen vinden sneller hun weg naar de praktijk, en samenwerking tussen startups, universiteiten en internationale partners ontstaat op een natuurlijke manier. Dat betekent niet dat regels ontbreken, maar wel dat er ruimte is om technologie te laten groeien terwijl juridische kaders zich nog ontwikkelen.

Juist deze combinatie van ambitie en bewegingsvrijheid geeft Armenië een bijzondere positie. Terwijl de wetgeving nog in ontwikkeling is, ontstaat er ruimte om oplossingen te creëren die zowel innovatief als toekomstbestendig zijn. In die open ruimte ligt misschien wel een van de grootste kansen voor Armenië.

AI-CREATIE ZONDER EIGENAAR

Een van de vragen die steeds vaker opduikt in de actualiteit is: tot wie behoort een werk dat door AI is gemaakt? Stel dat je een prompt, een korte opdracht aan AI invoert en het programma genereert een liedje, kunstwerk, tekst of verslag. Wie kan daar dan de eigenaar van zijn: jij als gebruiker, de maker van

de software, of eigenlijk niemand?

Het probleem wordt nog groter omdat AI-systemen getraind zijn op enorme hoeveelheden bestaande informatie, waaronder werk dat al auteursrechtelijk beschermd is. Daardoor ontstaat meteen een juridisch probleem: het materiaal is in principe auteursrechtelijk beschermd, maar wordt wel door een algoritme gebruikt, waaruit een nieuw eindproduct volgt.

In zowel Nederland als Armenië geldt dat alleen mensen auteursrecht kunnen hebben op een werk. In Nederland moet een werk origineel en creatief zijn om beschermd te worden, en een algoritme telt daarbij niet mee. Ook in Armenië geldt dat alleen menselijke creaties auteursrechtelijk beschermd zijn, niet wat een machine automatisch genereert. Dat maakt het in de praktijk nogal ingewikkeld. AI kan bijvoorbeeld geweldige ideeën en ontwerpen produceren, maar omdat het geen mens is, kan het zelf geen auteursrecht hebben. Zelfs als jij een prompt invoert, betekent dat niet automatisch dat jij de maker bent, omdat alleen werken met creatieve keuzes van een mens bescherming krijgen. In Armenië en daarbuiten ontstaan hierdoor soms bijzondere situaties. Stel je voor: over een paar jaar draait op bruiloften volledig door AI gemaakte muziek. Wie krijgt dan de royalty's: de persoon die op "generate" drukte, de maker van het programma, of mag iedereen er gewoon van genieten, net als bij een traditioneel volkslied?

DE TOEKOMST ONDER CONTROLE

Technologie gaat sneller dan het recht, maar dat is geen reden tot paniek. Het betekent juist dat er ruimte is om mee te denken en te experimenteren. Voor studenten en professionals biedt dit nieuwe kansen. AI kan veel taken overnemen, maar wij bepalen de grenzen, beoordelen de resultaten en bedenken de regels. Creativiteit, intuïtie, ethiek en empathie zijn menselijk en helpen ons AI slim te gebruiken en sneller resultaten te behalen waar innovatie wordt gestimuleerd. AI is een partner, geen vervanger. Het belangrijkste om te onthouden is dat AI het werk verandert en hoe we het uitvoeren, maar niet wie we zijn. Het dwingt ons om opnieuw na te denken over verantwoordelijkheid, eigendom en creativiteit. Slimme systemen kunnen veel, maar wie beslist en het laatste woord heeft? Daar houden wij als mensen zelf de regie over.

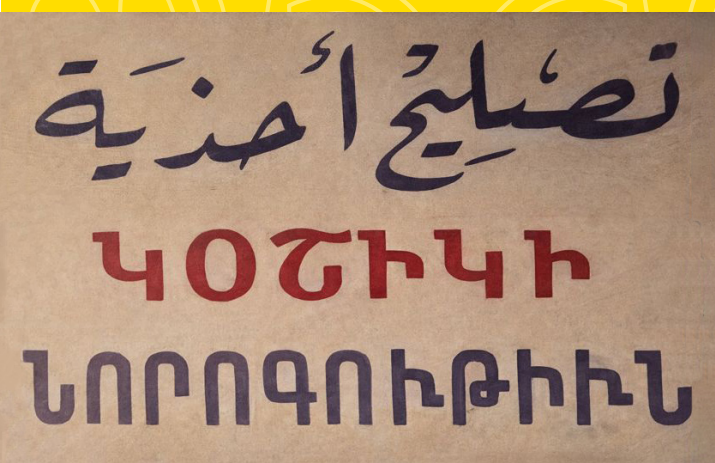
TRADITIONELE ARMEENSE SPELLING

Հայերենի
ավանդական
նղղագրություն

Is het je als Armeniër, afkomstig uit Armenië, weleens opgevallen dat de woorden op een Armeens gevelbord in Libanon, Syrië of Istanbul, anders gespeld zijn? Denk aan geen ‘Հակոբ’, maar ‘Յակոբ’ (Hakob) of geen ‘Տարոն’, maar ‘Տարոն’ (Taron). Je zou denken dat dit te maken heeft met het feit dat Armeniërs uit West-Armeense gebieden een andere manier van spreken hebben, dus automatisch ook een andere schrijfstijl. Dit klopt niet helemaal: dit fenomeen komt ook voor bij algemene kerkelijke literatuur en bij de diaspora in Iran (die Oost-Armeens als moedertaal hebben, net als mensen uit het huidige Armenië). Als West-Armeen of Iraanse-Armeen zou je denken: ‘Waarom is de Armeense spelling in Armenië zo vereenvoudigd? Is dat makkelijker dan wat wij kennen?’. In dit artikel zal je meer te weten komen over hoe en waarom de vereenvoudigde spelling is ontstaan én hoe de verschillen tussen beide gesprekken eruitzien.

VOORGESCHIEDENIS

De traditionele spelling wordt ook wel de Mashtots spelling genoemd. Sinds het moment dat het Armeens alfabet werd uitgevonden door Mesrop Mashtots in 405 na Christus, werd ook de eerste officiële spelling vastgelegd. Niet alleen het Armeense alfabet; de spelling is ook geïnspireerd vanuit het Grieks. Sinds het bestaan van de moderne spelling noemen we het ook wel de

Gevelbord van een schoenmaker uit Bourj Hammoud, Libanon (koshiki noroguthyun)

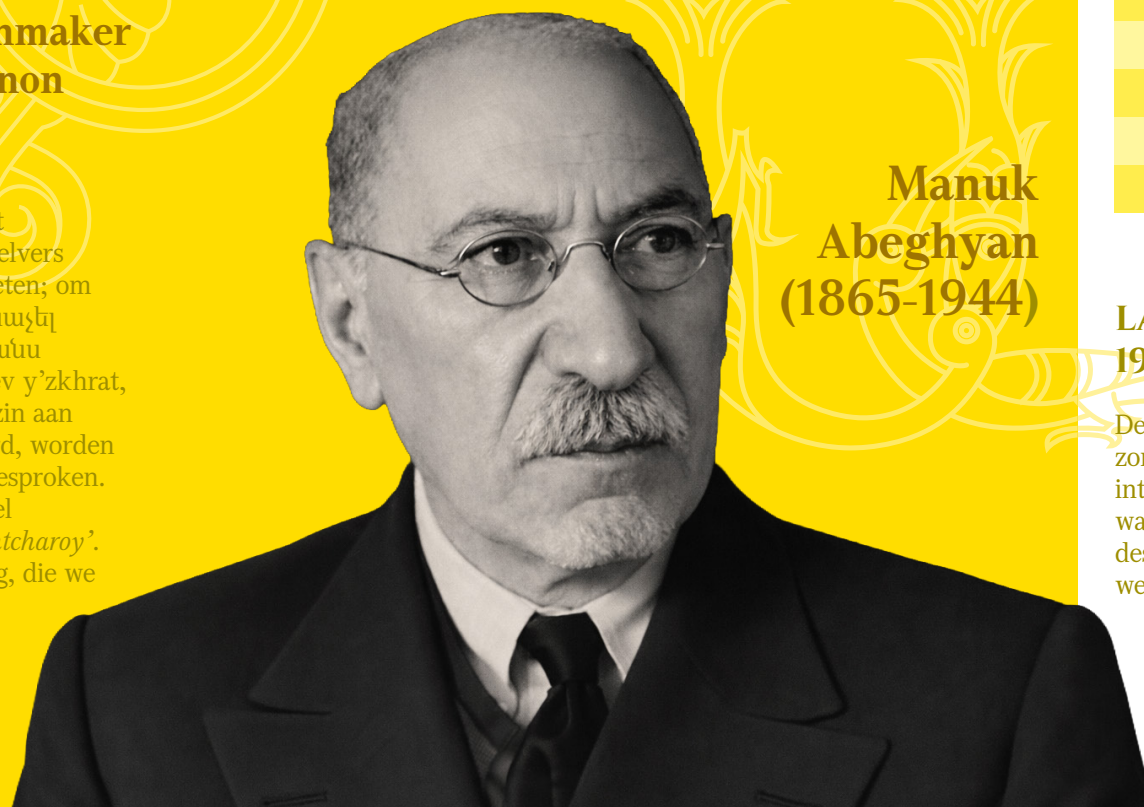
traditionele spelling. De eerste zin die met Armeense letters is geschreven, is de Bijbelvers Spreuken 1:2: ‘Om wijsheid en tucht te weten; om te verstaan redenen des verstands’ / ‘Հանաչել զհմաստութիւն և զխրատ, իմանալ զբանս հստմարոյ’ (Tchanachel zimastuthyun yev y’zkhra, imanal y’zbans hantcharo). Hoewel deze zin aan ieder schoolkind in Armenië wordt geleerd, worden deze woorden toch meestal verkeerd uitgesproken. De zin wordt vaak gelezen als: ‘Tchanachel zimastuthin yev zkhra, imanal zbans hantcharoy’. Net zo letterlijk als in de moderne spelling, die we vandaag de dag gebruiken.

Advertentie van een theewinkel in Marseille uit de Armeense krant ‘Haraj’, Parijs (1925)

EERSTE VERANDERINGEN IN 1922

In de 12e eeuw kregen de letters Օ en Ֆ (f) een plekje in het Armeense alfabet, wat zorgde voor veranderingen in de Armeense taal. Het idee om over te gaan naar nieuwe vereenvoudigde spelling kwam voort in 1922, toen Armenië pas net geannexeerd werd door de bolsjewieken als onderdeel van de Sovjet Unie. In het tweede decennium van de 20e eeuw pasten veel landen hun spelling aan. Zo ging het Ottomaans over in het Turks: hierin ging met van een Arabisch alfabet naar het Latijnse alfabet. Dezelfde overstap werd ook gemaakt door het communistische Azerbeidzjan. Later in 1939 kreeg het ook een Cyrillische variant van de taal. De Sovjet-Unie bedacht ook om het Armeens dan ook te vereenvoudigen. Daarmee zou de Sovjet-Unie massale ongeletterdheid willen uitbannen. Toch wordt er ook een hypothese

Manuk Abeghyan (1865-1944)

aangehouden dat de communistische regering hiermee een fundament legde om het Armeense alfabet later af te schaffen en het te vervangen met door het Latijnse schrift. In opdracht van de Volkscommissariaat van de Armeense SSR, ontwikkelde de Armeense taalkundige Manuk Abeghyan 4 verschillende varianten van de nieuwe spelling. Op 4 maart 1922 werd de nieuwe spelling aangenomen. Deze bevatte de meest drastische veranderingen en bestaat uit enkel fonetische klanken. Daarmee werden de letters Է (e) en Օ afgeschaft. De letter Ե (ye) werd uitgesproken als ‘e’ en de letter Ո (vo) werd uitgesproken als ‘o’. De letter ի (hyun/vyun) verloor zijn uitspraak en sloot zich aan de letter n, waardoor het samen één letter werd in het alfabet: nı (oe). Daarnaast werd ook de ligatuur և (yev) toegevoegd. Dit is een samenstelling van de letters և en ի. De և kent geen hoofdletter, maar wordt geschreven als Եվ:

Voor 1922

Երևան (Yerevan)
Էջանիշ / ejanish (bladwijzer)
նզնի / vozni (egel)
օրինակ / orinak (voorbeeld)
կարօն / karot (verlangen)
յաւիտենութիւն / havitenuthyun (eeuwigheid)

Vanaf 1922

Երևան
Էջանիշ
վոզնի
որինակ
կարոն
հավիտենություն

LAATSTE VERANDERINGEN IN 1940

De aanpassingen die plaatsvonden in het jaar 1922, zorgden voor jarenlange ophef onder intellectuelen, omdat het een eenzijdige beslissing was van de overheid zonder overleg met deskundigen. In die tijden van repressie durfden weinig mensen de beslissingen van de overheid te

bekritiseren. Dat is de reden dat Abeghyan het slachtoffer werd van felle kritiek. De welbekende dichter Hovhannes Tumanyan uitte door middel van een brief zijn ontevredenheid aan het Volkscommissariaat. Hierin ging het over eenzijdige beslissen over de nieuwe spelling en verzocht hij deze te herzien. Als resultaat daarvan werd er in 1926 een comité opgericht bestaande uit Manuk Abeghyan, deskundigen Hrachya Atcharyan, Tadevos Avdalbegyan, Simon Hakobyan, Hakob Manandyan, Grigor Ghapantsyan, Leon, toneelschrijver Shirvanzade en anderen. De inspanningen van het comité zorgden er uiteindelijk voor dat er op 10 augustus 1940 een nieuw project werd aangenomen, waarbij de letters է (e) en Օ weer terug keerden in het alfabet en hun uitspraak weer “terug kregen”. De letter Ե (ye) werd weer uitgesproken als ‘ye’ en de letter Վ (vo) werd weer uitgesproken als ‘o’. Al de andere letters bleven onveranderd als die in 1922. De aangepaste spelling van 1940 is de Oost-Armeense spelling die vandaag de dag nog gebruikt wordt Armenië. Men noemt de huidige spelling vaak de moderne spelling, maar deze wordt ook wel de Sovjet-spelling of bolsjewieken spelling genoemd.

Gevelbord van een kantoor van een Armeense arts genaamd ‘Haruthyun Gabrielyan’, Aleppo

TRADITIONELE SPELLING IN HET HEDEN

Aangezien de officiële taal in Armenië Oost-Armeens is en een moderne spelling heeft, is de traditionele spelling daar grotendeels weggevaagd. De veranderingsreformen hebben geen invloed gehad op het West-Armeens en het Oost-Armeens in Iran. Door die gemeenschappen wordt nog steeds de traditionele spelling gehanteerd. Ook de kerk is behoorlijk conservatief gebleven in de Armeense taal. Zowel in Armenië als in de diaspora gebruikt de Armeens Apostolische kerk nog steeds de traditionele spelling voor de bijbel en de algehele liturgie. De liturgie is ook nog eens in het Klassiek-Armeens, wat vandaag de dag niet meer wordt gesproken in onze dagelijkse communicatie.

HERINVOERING VAN DE SPELLING

Na de onafhankelijkheid ontstond er een nationale ontwaking, waardoor mensen de moderne spelling aan de kant schoven door de oude spelling aan te houden en te gebruiken. Daarmee eisten ze de herinvoering van de traditionele spelling. Veel deskundigen en geestelijken ondersteunen dit idee. Er werd een aanvraag gedaan om de moderne spelling af te schaffen en de spelling die we geërfd hebben van Mesrop Mashtots weer in te voeren. Deze zaak kreeg echter niet genoeg aandacht, wat de stand van zaken onveranderd houdt.

In de volgende editie zal de traditionele spelling compleet worden uitgelegd. Hierdoor leer je schrijven volgens de oorspronkelijke traditionele spelling!

Tussen 1922 en 1940	Vanaf 1940
Յերևան (Yerevan)	Երևան
Էջանիշ / ejanish (bladwijzer)	Էջանիշ
Վոզնի / vozni (egel)	նզնի
որինսակ / orinak (voorbeeld)	օրինակ
կարոտ / karot (verlangen)	կարոտ (ongewijzigd)
հավիտենություն / havitenuthyun (eeuwigheid)	հավիտենություն (ongewijzigd)

ԱՐԱՔՍ

ԳԼԱԶՈՐ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐԸ

Al jaren brengt ASV Gladzor het Arax Magazine uit! Op onze website kun je de vorige edities teruglezen. Wil je ook onze commissie ondersteunen? Of eenmalig een artikel indienen? Neem dan vooral contact op met ons!

Արդեն տարիներ շարունակ «Գլաձոր» հայ ուսանողական միությունը հրատարակում է «Արաքս» ամսագիրը: Մեր կայքում դուք կարող եք կարդալ նախկին համարները: Ցանկանում եք աջակցել մեր հանձնախմբին, կամ մեկ անգամյա հոդված ներկայացնել: Ապա կապ հաստատեք մեզ հետ:

Arthen tariner sharunak “Gladzor” hay usanoghakan miuthyun’y hratarakum e “Arax” amsagir’y: Mer kayqum duq karogh eq karthal nakhkin hamarner’y: Tsankanum eq ajaktsel mer handznakhmbin, kam mek anqamya hodvatc nerka-yatsnel: Apa kap hastateq mez het:

 asvgladzor

 ASV Gladzor

 ASV Gladzor

 info@gladzor.nl

 www.gladzor.nl

januari / հունվար 2026